

วิจารณ์หนังสือ : Book Reviews
พรหมวิหารธรรมเรือนใจของผู้ใฝ่สุข*
Bhrammavihadhamma to Build up the House of the Soul

ผู้เขียน: พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ)

Author: Phrathepdilok (Rabeb Thitayano)

พระมหานพดล นวตลปญโญ และพระมหามิตร ฐิตปญโญ

Phramaha Noppadol Navatalayanyo and Phramaha Mit Thitapanyo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Noppadolnavatalapanyo@gmail.com

1. บทนำ

หนังสือพรหมวิหารธรรม เรือนใจของผู้ใฝ่สุขเล่มนี้ พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ) ได้แสดงธรรมโดยถ่ายทอดธรรมของพระบรมศาสดาใช้หลักธรรมในหมวดพรหมวิหาร 4 ได้อย่างน่าสนใจและน่าอ่านเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นเนื้อหาที่สามารถให้ความรู้กับผู้อ่านในแง่ของความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนตามหลักพระพุทธศาสนาที่ถูกต้องสร้างศรัทธาด้วยปัญญาอันจะยังประโยชน์ให้กับผู้ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรม ด้วยเนื้อหากล่าวถึงพรหมวิหารธรรมที่พระพุทธทรงแสดงไว้ อันได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ เรียบเรียงถ้อยคำอย่างเหมาะสมสอดคล้องกันตลอดทั้งเล่มทำให้เข้าใจในหลักพรหมวิหารธรรม โดยอาศัยธรรมบรรยายจากหนังสือเล่มนี้ ทำให้ผู้อ่านสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันและเพื่อให้เข้าใจในหลักของพระพุทธศาสนา รักษาหลักคำสอนขอพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ถูกต้องให้ยาวนานสืบไป

ดังนั้น ผู้ศึกษามีความสนใจเนื้อหาสาระในหนังสือเล่มนี้ จึงได้นำมาเพื่อวิเคราะห์แล้วเผยแพร่ผลงานของผู้เขียน และเพื่อเป็นการจรรโลงรักษาคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสืบต่อไป

*ได้รับบทความ: 8 กรกฎาคม 2020; แก้ไขบทความ: 24 พฤศจิกายน 2563; ตอบรับตีพิมพ์: 30 ธันวาคม 2563

Received: July 8, 2020; Revised: November 24, 2020; Accepted: December 30, 2020

2. โครงสร้างหนังสือ

เป็นหนังสือธรรมขนาดเล็ก จำนวน 49 หน้า ตั้งชื่อเรื่องเรียบง่ายตามหัวข้อธรรม มีเนื้อหากระทัดรัด ไม่ยาวนัก สามารถอ่านโดยใช้เวลาไม่มากเหมาะสำหรับผู้มีเวลาไม่มากและผู้ที่มีความสนใจในธรรม พระพุทธเจ้า โครงสร้างหนังสือพรหมวิหารธรรม เรือนใจของผู้ใฝ่สุขเล่มนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ว่าด้วยเมตตา ซึ่งผู้เขียนได้อธิบายให้เห็นว่า บริเวณบ้านและตัวเรื้อน ซึ่งคนจะต้องเอาใจใส่ดูแลความเรียบร้อยอันเป็นเหมือนเมตตาที่ทุกคนต้องสร้างขึ้นให้มีความรู้สึกต่อคนทั้งหลายความรัก ความปรารถนาดี

ตอนที่ 2 ว่าด้วยกรุณา ซึ่งผู้เขียนได้อธิบายให้เห็นว่า ความสงสารให้หลุดพ้นจากความทุกข์เป็นเหมือนห้องน้ำหรือห้องอาหารซึ่งบุคคลต้องใช้เพื่อบำบัดความทุกข์ที่เกิดขึ้นแก่ตน

ตอนที่ 3 ว่าด้วยมุทิตา ซึ่งผู้เขียนได้อธิบายให้เห็นว่า เป็นเหมือนห้องรับแขก ซึ่งคนที่เป็นเจ้าของบ้านจะต้องแสดงความชื่นชมยินดี เมื่อมีแขกมาสู่บ้านตนเอง

ตอนที่ 4 ว่าด้วยอุเบกขา ซึ่งผู้เขียนได้อธิบายให้เห็นว่า ห้องนอนซึ่งบุคคลใช้เมื่อเสร็จภาระเพื่อพักผ่อนหลับนอน

ในทัศนะของผู้ศึกษา เห็นว่าโครงสร้างของหนังสือ พรหมวิหารธรรม เรือนใจของผู้ใฝ่สุขได้จัดเนื้อหาไว้เป็นตอนและอธิบายแต่ละตอนให้ผู้ศึกษาได้อ่านเข้าใจได้ชัดเจน อีกทั้งผู้แต่งได้วางเนื้อหาและเขียนภาษาให้ชวนคิด ซึ่งถือว่าเป็นไหวพริบและความฉลาดของผู้แต่งที่จัดลำดับได้อย่างน่าสนใจ แต่หนังสือเล่มนี้ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์

3. โครงสร้างเนื้อหา

เนื้อหาหลักแบ่งเป็น 4 เรื่องได้แก่ 1) เรื่องเมตตา 2) เรื่องกรุณา 3) เรื่องมุทิตา 4) เรื่องอุเบกขา ผู้เขียนได้ให้ความหมายและอธิบายแต่ละหัวข้อไว้อย่างชัดเจน โดยผู้ศึกษาได้อ่านและสรุปรวมเนื้อหาไปตามเนื้อหาโดยย่อได้ ดังนี้

1. หัวข้อที่ 1 เมตตา คือ ความรัก ความปรารถนาดีที่จะเห็นบุคคลอื่น สัตว์อื่น ประสบความสุข ความเจริญ เมตตาความรู้สึกปรารถนาดีนี้ จะต้องเป็นความรู้สึกปรารถนาดีนี้ จะต้องเป็นความปรารถนาดีที่มีความบริสุทธิ์เป็นพื้นฐานไม่มีความต้องการสนองตอบในรูปแบบอย่างใดอย่างหนึ่งคือว่าตนจะได้รับผลจากการแสดงเมตตาหรือไม่ก็ตามแต่จะแผ่เมตตาไปในบุคคลและสัตว์ทั้งหลาย อาจแผ่ไปโดยเจาะจงหรือไม่เจาะจงก็ตามแต่ว่าความรู้สึกเมตตาจะต้องไม่มีความเยื่อใย อาลัยความปรารถนา การเรียกร้อง ต้องการการตอบแทนในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เมตตาจิตที่เกิดขึ้นแล้ว จะทำหน้าที่ในการจัดความรู้สึก พยาบาท โดยปกติแล้วจิตใจของบุคคล ก็จะถูกนิวรณ์ธรรมคือ พยาบาท ครอบงำจิตใจอยู่ อาจจะมี ความไม่พอใจเคียดแค้น ชิงชัง พยาบาท บุคคลบางคนที่ทำให้ตนไม่พอใจหรือให้โกรธ แต่เมื่อเมตตาจิตเกิดขึ้น

แล้วทำหน้าที่ทำลายพยาบาทซึ่งมีอยู่ในจิตให้ออกไปเสียก่อนเมตตาจิตจึงจะดำรงอยู่ได้บุคคลที่อยู่ด้วยเมตตาจิตนั้นจิตที่ประกอบด้วยเมตตาที่บังเกิดขึ้นแก่ผู้เป็นมารดาเมื่อทราบวาทนตั้งครรภ์ก็ปรารถนาความสุขความเจริญแก่ลูกปรารถนาความไม่มีโรคร้ายเบียดเบียนแก่ลูกทุกคน พ่อแม่ย่อมมีความรู้สึกแก่ลูกในครรภ์อย่างนี้เวลาลูกเกิดมาหน้าตาจะเป็นอย่างไรไม่เป็นปัญหา แม่อาจจะพิกลพิการไปแต่ว่าพ่อแม่ก็ไม่ได้เสื่อมความเมตตาแก่ลูกเลยนี้เป็นลักษณะของเมตตาเมตตาท่านแสดงว่าเป็นธรรมคุ้มครองโลกเมตตาที่บุคคลอบรมเจริญดีแล้ว ทรงแสดงว่ามีอานิสงส์หลายประการเช่น นอนหลับเป็นสุข ตื่นอยู่เป็นสุข ไม่ฝันร้าย เป็นที่รักของมนุษย์ทั้งหลาย เป็นที่รักของอมนุษย์ทั้งหลาย เทวดาย่อมรักษา ยาพิษ ศาตราไฟ ไม่สามารถทำอันตรายได้ จิตตั้งมั่นเป็นสมาธิได้เร็ว ไม่หลงตาย ตายไปแล้วย่อมบังเกิดในสุคติ เป็นต้นเมตตา ที่ขึ้นในบุคคลใดแล้ว ถ้าหากแผ่ไปในสังคม สังคมโลกก็จะไม่มีความพยาบาท ไม่มีการแข่งขันฆ่าประทุษร้ายกัน ดังนั้นท่านจึงแสดงเป็นคติให้จำง่าย ๆ ว่า เมตตาธรรมค้ำจุนโลก (Thitayano, n.d., : 18-19) การให้ความหมายของเมตตาของพระพุทธโกลนนั้นมีความคล้ายคลึงกับพระราชมุนี (ประยูรธรรมจิตโต) ว่าเมตตา คือความรักความปรารถนาให้ผู้อื่นให้มีความสุขนกับบริหารต้องมีความรักความหวังดีแก่เพื่อนร่วมงาน ความรักจะเกิดขึ้นได้ถ้าผู้บริหารมองแง่ดีหรือส่วนที่ดีของผู้ร่วมงานถ้าพบส่วนเสียในตัวเขา นักบริหารต้องรู้จักมองข้ามและให้อภัย เมื่อพบส่วนดีก็จดจำไว้ ดังนั้นเมตตาหรือความรักจึงเกิดจากการมองแง่ดีของคนอื่น (Phra Ratchaworamanee, 1998 : 40)

ในทัศนะของผู้ศึกษาเห็นว่า การนำเสนอหลักเมตตาของนักปราชญ์ทั้ง 2 ท่านนั้น มีความคล้ายคลึงกันซึ่งเป้าหมายก็เพื่อการให้เกิดความมูทิตาจิตต่อกันและกัน การที่นักปราชญ์ทั้ง 2 ท่าน มีความที่คล้ายคลึงกันคงเป็นเพราะพื้นฐานในศัพท์ภาษาบาลีเสมอเหมือนกัน แต่อย่างไรก็ตามมุมมองแนวคิดของนักปราชญ์ทั้ง 2 ท่านที่สื่อออกมาทางหนังสือก็สร้างคุณูปการสร้างปัญญาแก่ผู้ที่ได้ศึกษาเป็นอย่างดี

2. หัวข้อที่ 2 กรุณา คือปรารถนาที่จะช่วยเหลือบุคคลอื่น สัตว์อื่น ผู้กำลังประสบความทุกข์ กรุณานั้นมีสัตว์ที่จะประสบความทุกข์เป็นอารมณ์ คือจะใช้กรุณาได้ในกรณีที่สัตว์เหล่านั้นกำลังประสบความทุกข์ ความเดือดร้อน แม้มีความสงสารต้องการจะช่วยเหลือบุคคลและสัตว์เหล่านั้นให้หลุดพ้นจากความทุกข์ จิตที่ประกอบด้วยกรุณา เหมือนจิตของมารดาบิดาที่มีต่อบุตร ในขณะที่บุตรประสบโรคร้ายไข้เจ็บเบียดเบียนหรือป่วยหนัก พ่อแม่ย่อมเกิดหวั่นใจอย่างแรง ปรารถนาที่จะให้บุตรพ้นอันตรายเหล่านั้น มีหมอดีๆ ที่ไหนก็จะพาไป เสียเงินเสียทองเท่าไรก็ยินดีนี้เป็นลักษณะของกรุณา คือพร้อมที่จะช่วยเหลือถึงแม้ว่าจะมีอันตรายอย่างไรอย่างหนึ่งเกิดขึ้นก็ตาม งานของกรุณานั้นเมื่อแสดงออกมาทางกายแล้ว จะเห็นชัด อย่างเช่นที่พระพุทธเจ้ามีพระมหากรุณา ต้องการที่จะช่วยเหลือองคุลิมาลนั้น มีคนทักทั้งด้วยประการต่างๆว่าทางนั้นไม่ดี มีโจรอาจประทุษร้ายถึงแก่ชีวิตได้แต่พระกรุณาอันเต็มเปี่ยมอยู่ในพระทัยพระพุทธเจ้าไม่ได้หวั่นเกรงอันตรายเหล่านั้นเลยและเสด็จไปทำงานอันเป็นเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ลักษณะของกรุณานั้นเมื่อได้บังเกิดขึ้นจะเห็นได้ชัดท่านจึงอุปมาไว้เป็นคำกลอนที่ว่า

อันความ	กรุณา	ปราณี
จะมีใคร	บังคับ	ก็หาไม่
หลั่งมาเอง	เหมือนฝน	อันชื่นใจ
จากปากฟ้า	สุราลัย	สู่แดนดิน
เป็นความดี	สองชั้น	พล้นปลื้มใจ
ทั้งผู้ให้	และผู้รับ	สมถวิล

นี่คือลักษณะของกรุณาที่หลั่งมาเพราะเห็นคนอื่นประสบความทุกข์ เดือดร้อนโดยไม่คำนึงว่าบุคคลนั้นจะเป็นมิตร ศัตรู เป็นเพื่อน เป็นอะไรก็ตามแต่ต้องการจะช่วยเหลือ เมื่อความรู้สึกอย่างนี้เกิดขึ้นจะทำให้หน้าที่ในการขจัดความเบียดเบียน (วิหิงสา) (bebThitayano, n.d., : 26-27) ในขณะเดียวกัน พระราชวรมณี (ประยูร ธมมจิตโต) ได้อธิบายเรื่องกรุณาว่า ความสงสารเห็นใจปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ เมื่อเพื่อนร่วมงานประสบเคราะห์กรรม นักบริหารต้องมีความสงสารห่วงใย และคิดหาทางช่วยให้เขาพ้นทุกข์นั้นความสงสารจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อนักบริหารเปิดใจกว้างรับฟังปัญหาของคนอื่น กรุณาต่างจากเมตตา กรุณาเกิดขึ้นเมื่อมองจุดด้อยของคนอื่น ส่วนกรุณาเกิดขึ้นเมื่อมองจุดดีของเขา (Phra Ratchaworamanee, 1997: 40)

ในทัศนะของผู้ศึกษาเห็นว่าการนำเสนอหลักกรุณาของนักปราชญ์ทั้งสองท่านมีมุมมองค่อนข้างที่จะไปในทิศทางเดียวกัน โดยได้อธิบายเนื้อหาและยกตัวอย่างมาประกอบในเนื้อหาได้ชัดเจนเกี่ยวกับความกรุณา โดยท่านทั้ง 2 ได้ชี้แจงให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึงหลักความกรุณาที่นำมาเป็นแนวทางในการช่วยเหลือผู้อื่นอย่างถูกต้อง

3. หัวข้อที่ 3 มุทิตาคือความพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นเขาได้ดีใครจะได้ดีก็ตามไม่สำคัญ แต่เรายินดีในการได้ดีของบุคคลนั้น แต่ก็อีกนั่นแหละมุทิตานี้มีข้ออีกตัวหนึ่ง คือ ปหาสะ ซึ่งท่านแปลว่าความร่าเริงเป็นลักษณะคล้ายมุทิตาเหมือนกัน เช่นยินดีในการได้ดีของครูบาอาจารย์ โดยหวังว่าตนจะมีหน้ามีตาไปกับเขาบ้าง หรือว่าพ่อแม่ได้รับการยกย่องในตำแหน่งสูงขึ้นมา ก็ยินดีไปด้วยแต่ในขณะเดียวกันก็เอาตัวเข้าไปผูกพันด้วย ลักษณะมุทิตาเช่นนี้มีปหาสะด้วยคือเจือปนด้วยความร่าเริงและหวังว่าตนจะได้รับประโยชน์ด้วยมุทิตาจึงมีหน้าที่ขจัดความริษยาซึ่งทางศาสนาถือว่าเมื่อเกิดขึ้นมากๆ สามารถทำลายสัตว์โลก โดยการแผดเผา ให้พินาศไป ดังนั้นท่านจึงกล่าวว่า ความริษยาทำให้โลกพินาศได้ มุทิตาจึงควรปลูกให้มีขึ้น มิฉะนั้นเมื่อได้ยินเรื่องราวของบุคคลอื่นก็จะเกิดความรู้สึก ริษยา อิจฉาแผดเผาอยู่ตลอดเวลา มุทิตาจึงทำหน้าที่ขจัดริษยาออกไป และในขณะเดียวกันก็ต้องไม่มีปหาสะอยู่ด้วยเพราะปหาสะเป็นกิเลสสายความโลภคือโลภอยากได้อะไรได้สิ่งที่ผูกพันมาถึงตนปหาสะจึงมีความโลภเจือปน และเมื่อตั้งความหวังแล้วไม่ได้ตามหวังก็จะกลายเป็นโกรธความเกิดขึ้นก็คือขำศึก ดังนั้นในทางปฏิบัติท่านจึงให้ตรวจดูจิตว่าที่เราว่ามุทิตานั้นมีปหาสะ แทรกอยู่ไหม ถ้าหากว่ามีปหาสะแทรกอยู่ก็ต้องพยายามขจัดความรู้สึกอันนั้นออกไป

มูทิตาจึงเป็นมูทิตาบริสุทธิ์ ลักษณะมูทิตาเมื่อจะสังเกตดูท่านอุปมาไว้ว่า ลักษณะจิตที่จะถือว่าเป็นมูทิตาจิตจริง ๆ นั้น เหมือนความรู้สึกของพ่อแม่ที่ทราบความสำเร็จของลูกว่า ลูกหายจากโรค ลูกได้เลื่อนยศ เลื่อนตำแหน่ง พ่อแม่จะมีมูทิตาจิต จริง ๆ นั้นเหมือนความรู้สึกของพ่อแม่จะมีมูทิตาจิตคือพลอยยินดีในการได้ดีของลูกไม่มีความรู้สึกอัสสาธิต ในขณะเดียวกันก็ต้องการตอบสนอง ไม่มีความอยากตอบสนองในบางที่เรียกว่าปหาสะ คือหวังผลจากการได้ดีของลูกจึงเป็นมูทิตาด้วยความบริสุทธิ์ใจจริงๆ ในขณะเดียวกัน พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตโต)ได้อธิบายเรื่องมูทิตาไว้ว่า ความพลอยยินดีพร้อมที่จะสนับสนุนส่งเสริม สนับสนุนผู้ที่ประสบความสำเร็จให้มีความสุขหรือก้าวหน้าในการทำสิ่งที่ดีงาม(P.A. Payutto, 1997 : 10)

ในทัศนะของผู้ศึกษาเนื้อหาในตอนนี้ ผู้แต่งได้อธิบายถึงการแสดงมูทิตาจิตโดยได้อธิบายไปในมุมมองที่คล้ายคลึงกันอยู่บางประเด็นอนัตตกับผู้อื่น ในที่ที่แตกต่างนั้น พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ท่านมองสองด้านคือการยินดีกับคนอื่นและสนับสนุนให้ก้าวหน้ามีความสุข ทำไมทั้งสองท่านจึงมีมุมมองที่ต่างกัน ก็คงเป็นเพราะว่า พระเทพดิลก ท่านคงนำเสนอในคนกลุ่มหนึ่งซึ่งในขณะที่บรรยาย แต่พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ท่านนำเสนอในรูปแบบหนังสือวิชาการ จึงมีความแตกต่างกันด้วยเหตุผลนี้

4. หัวข้อที่ 4 อุเบกขา แปลว่า ความวางเฉยใช้ในกรณีคนอื่นหรือสัตว์อื่น ประสบความทุกข์ ความวิบัติเพราะการกระทำของตนอุเบกขามีหน้าที่ในการขจัดอคติออกไปจากจิต งานของอุเบกขาเป็นงานขจัดอคติแต่ว่าอุเบกขาก่อนที่จะทำหน้าที่ในลักษณะอย่างนี้ได้ มีข้าศึกที่ใกล้ชิดอยู่ 2 อย่าง คือ ปฏิกษะ การตั้งเงื่อนไขไว้ก่อนว่าคนนั้นไม่ดี คนนี้ไม่ดี อุนนยะ กำหนดเงื่อนไขไว้ก่อนว่าคนนี้ดี เมื่อความรู้สึกอย่างนี้เกิดขึ้นแล้ว จะเป็นอุเบกขาไปไม่ได้ คือจะเกิดจิตวางเฉยไม่ได้ถ้าหากว่าคนที่ถูกตนกำหนดเงื่อนไขไว้ว่าคนนั้นไม่ดี เกิดความวิบัติ จะเกิดความลึงโลดดีใจ ซึ่งอาศัยปฏิกษะแต่ถ้าหากว่าคนที่ตนกำหนดเงื่อนไขไว้ว่าดี ประสบความวิบัติ ตนจะเกิดโศก ความโศกเศร้าเสียใจ เกิดชิงชังต่อคนซึ่งทำให้บุคคลเหล่านั้นเกิดความเดือดร้อน การที่จะทำให้เกิดอุเบกขาขึ้นมาให้จริงท่านบอกว่า ต้องมองให้เห็นตามหลักกัมมัฏสะกตา คือการที่สัตว์ทั้งหลายเป็นผู้มีกรรมเป็นของๆตน ตามหลักที่สอนให้พิจารณาเนื่องๆ ว่า สัตว์ทั้งหลายเป็นผู้มีกรรมเป็นของๆ ตน เป็นผู้รับผลของกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย ใครก่อกรรมอันใดไว้ จะดีหรือชั่วก็ตาม จะต้องเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น เขาจะเป็นปิยชนคนที่รัก หรือจะเป็นคนที่เราไม่ชอบก็ตามการที่เขาประสบความสำเร็จ เป็นผลจากการกระทำของเขา เราควรจะทำใจให้เป็นอุเบกขา คือรู้จักวางเฉยไม่ดีใจไม่เสียใจในความวิบัติของบุคคลนั้น ถ้าดีใจก็แสดงว่าถูกอำนาจปฏิกษะครอบงำ ถ้าเราเสียใจก็แสดงว่าถูกอำนาจของอุนนยะครอบงำไว้ ต้องเดินฝ่าอุปสรรค 2 ตัวนี้เข้าไปให้ถึง อุเบกขาให้ได้ เมื่อเข้าถึงอุเบกขาแล้วก็จะทำให้เกิดภาวะยอมรับ เมื่อเกิดสภาวะยอมรับแล้วก็จะเมตตาจิต จากนั้นก็จะเกิดความปรารถนาให้เขามีความสุข (Thitayano, n.d., :36-39) พระราชวรเมธี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้แสดงเนื้อหาเกี่ยวกับอุเบกขาไว้ว่าความรู้สึกวางเฉยเป็นกลางไม่ลำเอียงเข้าข้างคนใดคนหนึ่งนั้นคือมีความยุติธรรมในการให้รางวัลและลงโทษข้อสำคัญนั้นคือผู้บริหารต้องรู้เท่าทันคนร่วมงานทุกคนนักบริหารที่

ไม่รู้จักเท่าทันสถานการณ์อาจจะวางแผนได้เหมือนกัน แต่การวางแผนนั้นเรียกว่า “อัญญาอุเบกขา” คือวางแผนเพราะงี้ซึ่งไม่ใช่สิ่งที่ดี นักบริหารต้องวางแผนด้วยปัญญา มีอุเบกขาอย่างรู้เท่าทันคน เมื่อทุกคนทำงานในหน้าที่อย่างขยันขันแข็งนักบริหารก็มองดูพวกเขาอย่างเฉยๆถึงเวลาให้บำเน็จรางวัลก็เฉลี่ยให้ทุกชั้นอย่างถ้วนหน้า ถ้ามีการทะเลาะเบาะแว้งกันเกิดขึ้นนักบริหารต้องลงไปห้ามทันทีและลงโทษคนผิดตามความเหมาะสม นักบริหารต้องไม่นั่งดูลูกน้องทะเลาะกันแล้วเอาตัวรอดอย่างเดียว

ในทัศนะของผู้ศึกษา ข้อความในตอนนี้นักปราชญ์ทั้ง 2 ท่านมีแนวคิดที่ไปในแนวเดียวกันผู้แต่งอธิบายเรียงเรื่องราวได้เป็นอย่างดี ทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจ รู้สึกรับซึ่งถึงความอัจฉริยะของผู้แต่งสาระของเนื้อหาสามารถทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องอุเบกขา อย่างชัดเจนเพราะโดยทั่วไปจะเข้าใจว่าอุเบกขาคือการไม่สนใจอะไร การที่ท่านทั้ง 2 ชี้ให้เห็นอย่างนี้คงเป็นเพราะว่าท่านทั้ง 2 ต้องการให้ใช้ปัญญารู้เท่าทันเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงอันเป็นความอัจฉริยะของท่านทั้ง 2 นั่นเอง

4. สรุป

จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้ ผู้แต่งได้ตั้งชื่อเรื่องที่น่าสนใจ หนังสือเล่มนี้โดดเด่นทางด้านอธิบายอธิบายขยายความตามหลักธรรมคำสอน โดยใช้ภาษาภาษาเขียนที่เรียบง่าย ภาษาพูดใช้โวหารไม่มากนักเป็นหนังสือเล่มเล็กอ่านง่าย ภายในไม่กรูกรังด้วยคำศัพท์วิชาการที่เข้าใจยาก ประโยคไม่ยาวเหมือนตำราเรียน ทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย ผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นเนื้อหาเรียบง่าย พุทธศาสนิกชนก็สามารถอ่านเข้าใจได้ไม่ยากเย็นนัก

สำหรับจุดควรพิจารณาในเรื่องนี้ ในทัศนะของผู้ศึกษาเห็นว่า หนังสือพรหมวิหารธรรม เรืองใจผู้ใฝ่สุข มีรูปเล่มขนาดเล็กช่วยให้ง่ายต่อการหยิบอ่าน แต่ขนาดหนังสือทำให้มีข้อจำกัดในด้านเนื้อหาและในเนื้ออธิบายตัวอย่างบุคคลาธิฐานไม่มากพออาจทำให้คนบางกลุ่มไม่สามารถเข้าใจและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้เท่าที่ควร ในส่วนของการตีพิมพ์ก็ไม่ปรากฏ ปี พ.ศ. ที่พิมพ์ทำให้ผู้ที่สนใจที่จะค้นคว้าข้อมูลและนำไปอ้างอิงขาดความสมบูรณ์ได้

5. องค์ความรู้ที่ได้รับ

นักปราชญ์ทั้งสองท่านเห็นว่าทั้ง 2 ท่าน ได้สร้างมุมมองในแง่ของแนวคิดให้กับผู้อ่านเพื่อให้เกิดตามได้เป็นอย่างดี การอธิบายเนื้อหาของนักปราชญ์ทั้ง 2 ท่านได้มีการยกตัวอย่างมาประกอบในเนื้อหาสร้างองค์ความรู้ได้ชัดเจนในประเด็นที่น่าเสนอ สามารถสร้างประเด็นในมุมมองที่คิดต่างได้ด้วยวิธีการบรรยายที่ใช้ภาษาให้ชวนคิด เป็นไหวพริบและปฏิภาณของผู้แต่ง

References

- Phra Bhampidok (P.A. Payutto). (1997). *Buddhism with Life and Society*. Bangkok: Buddhist Foundation.
- Phra Thepdilok (Rabeb Thitayano). (n.d.). *Bhummavihadhamma to build up The house of the soul*. Bangkok: Thammasapa.
- Phra Rajvaramuni (Prayura Dhammajitto). (1998). *Moral for executives*. 2nd edition. Bangkok: Buddhaddhamma Foundation.

